

บทที่ 6

การนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การนำเสนอในบทนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สรุปรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการจากการศึกษาเอกสาร วีดีทัศน์ และการศึกษาภาคสนามจากกรณีศึกษา 3 แห่ง ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (ฉบับร่าง) โดยการสนทนากลุ่มและการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และตอนที่ 3 เป็นรูปแบบวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่นำเสนอ

ตอนที่ 1 สรุปรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการจากการศึกษาเอกสาร วีดีทัศน์ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการศึกษาภาคสนามจากกรณีศึกษา 3 แห่ง

จากการศึกษาเอกสาร วีดีทัศน์ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการศึกษาภาคสนามจากกรณีศึกษา 3 แห่ง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการที่หลากหลายและสรุปออกมาได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 26 สรุปรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการจากการศึกษาเอกสาร วิดีทัศน์ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการศึกษาภาคสนามจากกรณีศึกษา 3 แห่ง

การศึกษาจากเอกสาร จากวิดีโอทัศน์ ผู้เชี่ยวชาญ และการศึกษาภาคสนาม					
ความเข้มของแบบแผนการทำวิจัย	ปริมาณของนักวิจัยและลักษณะของปัญหาวิจัย	ระดับความร่วมมือ	วิธีการของการวิจัย	การทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง	การดำเนินการวิจัย
1. แบบเป็นทางการ 2. แบบไม่เป็นทางการ	1. แบบทำคนเดียว (เฉพาะปัญหาในห้องเรียนของตนเอง) 2. แบบร่วมมือ (ทำเป็นทีม รวมกลุ่มคนที่สนใจในปัญหาเดียวกัน) 3. แบบทำทั้งโรงเรียน (ทำร่วมกันทั้งโรงเรียน เป็นปัญหาระดับโรงเรียน)	1. ร่วมมือกับนักวิชาการ 2. ร่วมมือกับกลุ่มเพื่อนครู 3. ร่วมมือกับกลุ่มบุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้วิจัย 4. วิจัยแบบมีที่ปรึกษาด้านกระบวนการ 5. ร่วมมือระหว่างครูนักวิจัยและนักวิจัยจากภายนอกมาร่วมแบบมีสิทธิเท่าเทียมกัน 6. วิจัยแบบอิงชุมชน (ทำร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	1. วิจัยสำรวจ 2. วิจัยแบบหาความสัมพันธ์ 3. วิจัยแบบเปรียบเทียบ 4. วิจัยแบบทดลองเชิงเหตุผล 5. วิจัยเชิงทดลองและพัฒนา 6. กรณีศึกษา	1. วิจัยปฏิบัติการที่มีลักษณะเป็นบันไดเวียน (Spiral of steps) 2. วิจัยปฏิบัติการที่กำหนดรอบทำงาน 3 รอบ 3. วิจัยปฏิบัติการที่มีลักษณะคล้ายการเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิต 4. วิจัยปฏิบัติการที่มีลักษณะเป็นโปรแกรมการวิจัย 3 ระยะ 5. ชุดของคำถามวิจัยที่ต่อเนื่อง	1. รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. วิเคราะห์หลักสูตรและศึกษาเอกสาร 3. สร้างและพัฒนานวัตกรรม 4. การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น

จากการศึกษาเอกสาร วิดีทัศน์ และจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการที่มีหลากหลาย ผู้วิจัยจึงได้กรอบแนวคิดเพื่อศึกษารูปแบบวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จากนั้นจึงได้ดำเนินการศึกษาภาคสนาม พบว่ามีรูปแบบการวิจัยที่ครูทำทั้งแบบต่อเนื่องและไม่ต่อเนื่อง ซึ่งการที่ครูไม่ทำต่อเนื่อง ก็มีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย และจากการวิจัยยังพบว่าครูจะเริ่มดำเนินการทำวิจัยเรื่องแรกคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และมีการวิเคราะห์หลักสูตร รวมทั้งมีการสร้างและพัฒนานวัตกรรม โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งการทำวิจัยของครูก็มีทั้งรูปแบบการวิจัยแบบเพียงคนเดียวและแบบร่วมมือหรือทำเป็นทีม จากการประมวลภาพรวมทั้งหมด ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการมา สร้างเป็นรูปแบบวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะมีลักษณะเป็นแบบต่อเนื่องเป็นโปรแกรมการวิจัย

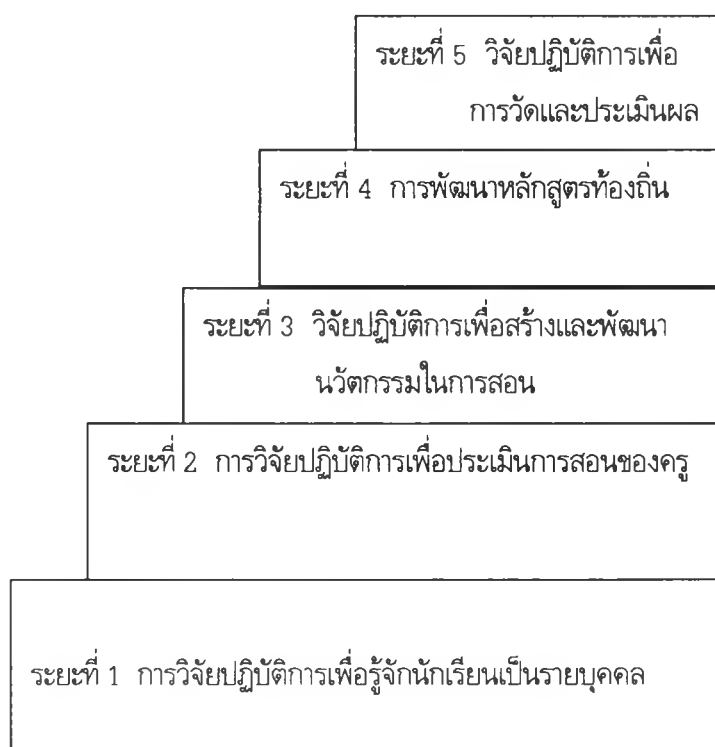
โดยมี ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 5 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ระยะที่ 2 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อประเมินการสอนของครู ระยะที่ 3 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อสร้างและพัฒนานวัตกรรมในการสอน ระยะที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ระยะที่ 5 การวิจัยการวัดและประเมินผล

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (ฉบับร่าง) โดยการสนทนากลุ่มและการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

1.1 รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (ฉบับร่าง)

รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้และความรู้ของครูในการจัดการเรียนการสอนและให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนของตนเองให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการที่นำเสนอควรเป็นโปรแกรมการวิจัยต่อเนื่องกัน 5 ระยะ ซึ่งประกอบด้วยระยะ ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 9 รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (ฉบับร่าง)

รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เป็นโปรแกรมการวิจัย 5 ระยะ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอในการสนทนากลุ่ม กรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน พบว่า ได้ทำการวิจัยปฏิบัติการในลักษณะดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูได้ศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคลกันทุกคน มีการเก็บข้อมูลหลากหลายวิธี ทั้งการสังเกต สัมภาษณ์ทั้งการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เพื่อนเด็ก การบันทึก การใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ที่ผ่านมา การให้เด็กรายงานตนเอง การตรวจสอบผลงานเด็ก และ อื่น ๆ ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านและค่อนข้างสมบูรณ์ ครูจะรู้จักเด็กว่ามีปัญหา มีทัศนคติ ชอบ หรือไม่ชอบอะไร มีจุดเด่น และจุดด้อยด้านไหน ซึ่งการรู้จักเด็กก็จะทำให้ครูเข้าใจสภาพปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและพัฒนาผู้เรียนได้ แต่จุดอ่อนของครูก็คือไม่สามารถนำข้อมูลที่ศึกษามาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ บางครั้งไม่ได้นำข้อมูลมาทำอะไรต่อไป

ระยะที่ 2 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อประเมินการสอนของครู ค่อนข้างอ่อนมาก แทบไม่ได้ทำเลย บางครั้งครูก็ทำแต่ไม่ได้มีบันทึกและมีหลักฐานแสดงการวิจัยการสอนของตนเอง เพียงแต่สรุปภาพรวมว่าการสอนแบบไหนเป็นอย่างไร

ระยะที่ 3 วิจัยปฏิบัติการเพื่อสร้างและพัฒนานวัตกรรมในการสอน ในโรงเรียนของจังหวัดสมุทรสงคราม ค่อนข้างทำกันอย่างเห็นได้ชัดเจนนั่นคือ นวัตกรรมที่ครูสร้างขึ้นมาก็มีหลากหลายทั้งที่คิดเองและเลียนแบบมาจากที่อื่น ส่วนอีก 2 กรณีก็มีการสร้างสื่อและนวัตกรรมในการแก้ปัญหาออกมาน้อยอยู่ แต่ก็มีทำบ้างในครูบางคน

ระยะที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 3 โรงเรียนค่อนข้างทำกันอย่างเห็นได้ชัด เพราะทางโรงเรียนสามารถดึงชุมชนเข้ามาร่วมในการดำเนินการในการจัดการเรียนการสอน ได้เหมาะสมและสอดคล้องไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมหมู่บ้านที่จังหวัดสมุทรสงคราม หรือ กรณีศึกษาป่าชุมชนในจังหวัดเชียงรายและ หลักสูตรท้องถิ่นในจังหวัดสุรินทร์

ระยะที่ 5 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อการวัดและประเมินผลของครู ตรงนี้ครูยังไม่ได้ทำกันเลย แต่มองดูแล้วคิดว่า ในพฤติกรรมจริง ๆ ครูได้ทำแต่ครูไม่มีการบันทึกหรือทำหลักฐาน

“ระยะที่ 1 ทำกันแล้ว ระยะที่ 2 นี้จะเป็นบางแผน ขั้นตอนที่ 3 อ่อนหน่อย ระยะที่ 4 นี้ดีมาก ระยะที่ 5 ก็ยังอ่อนอยู่” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ.สุรินทร์)

“ระยะที่ 1 และที่ 3 ระยะที่ 2 ก็มีการรวบรวมข้อมูลแล้ว” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ.สมุทรสงคราม)

“ตอนนี้ที่ทำและเห็นชัดเจนเลย คือระยะที่ 1 ส่วนระยะที่ 2 ยังไม่ได้มาสรุปผลหรือเขียนเพียงแต่ทำ และสรุปภาพรวม ยังไม่ได้วิจัยเพียงแต่หารูปแบบมาแก้ปัญหาการเรียนการสอน ยังไม่ได้ประเมินว่าสำเร็จหรือไม่” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ. เชียงราย)

“ตัวที่ 5 นี้ขาดเลย ยังไม่ได้ทำ” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ. เชียงราย)

“ตอนนี้อาจทำกระโดดขึ้นไปบ้าง ซึ่งก็มีหลายรูปแบบ ซึ่งต่อไปครูได้รับการอบรมแล้วก็จะมาวางแผนกันว่าจะทำกันอย่างไร อีกส่วนหนึ่งจากโครงการเพื่อนเด็ก คือการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล ครูก็เข้าใจเด็กได้มากขึ้น แล้วเมื่อเข้าใจแล้วครูจะหาวิธีช่วยเด็กอย่างไร ซึ่งครูก็ต้องเอามาคุยกันอีกที” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ. เชียงราย)

1.2 ผลการตรวจสอบพบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ที่ครูสามารถทำได้

“ด้วยหลักการน่าจะเป็นอย่างนี้ แต่ถ้าในหลักปฏิบัติในปัจจุบัน 3-4 ยังไม่ชัดเจน แม้กระทั่งทำหลักสูตรท้องถิ่นยังไม่เต็มที่ ความคิดในเรื่องนั้นครูยังไม่มั่นใจในเรื่องนั้น คิดว่าน่าจะได้ใน 5 ชั้นตอนนี้” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ. เชียงราย)

“5 ชั้นตอนนี้สามารถทำได้ ตอนนี้เริ่มรู้มากขึ้น” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ. สุรินทร์)

“ทำได้ ทำได้ แต่ตอนแรกอาจไม่สมบูรณ์” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ. สมุทรสงคราม)

จากกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนได้เสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ 5 ระยะ ไว้ดังนี้

1. ให้มีการเปลี่ยนแปลงลำดับระยะต่างๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสม เช่น ระยะที่ 4 พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นน่าจะไปในลำดับสุดท้ายและนำเอาระยะการวัดและประเมินมาเป็นระยะที่ 4 เพราะจะทำให้เป็นระยะการวิจัยที่เน้นกระบวนการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

“คิดว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรอยู่สุดท้ายและเอาวิจัยการวัดและประเมินไว้ลำดับที่ 4 เพราะเป็นเน้นกระบวนการเรียนการสอนมาก่อน จะรู้จักเด็กแล้วก็ควรวิจัยการสอน และสร้างสื่อและนวัตกรรมและค่อยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น” (ครู : สนทนากลุ่มใน จ. สมุทรสงคราม)

“คิดว่าถ้าวัดและประเมินการสอนของครูต้องเอามาต่อระยะที่ 3” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ. สมุทรสงคราม)

2. ให้มีการลดระยะการวิจัยโดยรวมระยะที่ 2 กับ 5 เป็นขั้นตอนเดียวกันเพราะมองดูแล้วน่าจะอยู่ด้วยกัน ไม่น่าจะแยกกัน

“ระยะที่ 5 จะอยู่กับระยะที่ 2 ด้วยหรือไม่” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ. เชียงราย)

“ใช่ น่าจะอยู่ด้วยกันถ้าเอาไปไว้ระยะสุดท้ายมองแล้วจะใหญ่เกินไป” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ. เชียงราย)

สรุป จากการนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการที่มีลักษณะเป็นโปรแกรมการวิจัย 5 ระยะ ครูในโรงเรียนทั้ง 3 กรณียอมรับว่าสามารถที่จะทำได้ ซึ่งตอนนี้ส่วนหนึ่งก็ได้ทำไปแล้ว เช่น ระยะที่ 1 วิจัยปฏิบัติการเพื่อการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งทำค่อนข้างมากและสมบูรณ์ ระยะที่ 3 ก็มีครูนักวิจัยได้ทำแล้ว ครูส่วนหนึ่งกำลังอยู่ในช่วงดำเนินการ และระยะที่ 5 โรงเรียนส่วนใหญ่จะทำกันทั้งโรงเรียน แม้ระยะที่ขาดและไม่ได้ทำเลยคือ ระยะที่ 2 ซึ่ง 5 ระยะ ครูยอมรับว่าเป็นรูปแบบที่ควรทำและสามารถที่จะลงมือทำได้

แนวทางในการที่จะทำวิจัยปฏิบัติการทั้ง 5 ระยะนี้ได้ ครูก็ได้เสนอแนวทาง 3 แนวทาง ดังนี้

1. ต้องสนับสนุนให้ครูได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการวิจัยให้ชัดเจน
2. แนวทางการทำวิจัยทุกระยะควรจะร่วมมือกันทำ โดยการคิดและปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน เพื่อครูจะได้พูดคุยและช่วยเหลือกัน
3. ระบบการสนับสนุน จะต้องมีการวางแผนหรือวางนโยบายหรือมีแผนการทำวิจัยตั้งแต่ต้นปีในเรื่องของการดำเนินการ ระบบการนิเทศติดตาม และปัจจัยในการสนับสนุนให้ครูทำวิจัยปฏิบัติการ

“เริ่มต้นนี้น่าจะให้รู้เรื่องวิจัย รู้ให้ชัด แนวทาง” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ. สุรินทร์)

“ความรู้ความสามารถในการจัดการของครู ครูต้องเข้าใจการทำวิจัย” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ. เชียงราย)

“รูปแบบน่าจะคิดร่วมกัน เวลาในการพูดคุยกันจะพูดอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะ 3 เดือนแรกควรจะรู้จักเด็กให้เรียบร้อย เพราะฉะนั้นทางโรงเรียนต้องมีแผนการทำวิจัย โดยเฉพาะครูแกนนำต้องร่วมกันก่อนว่าจะทำอะไร แล้วก็ขยายผล ครูแกนนำต้องเป็นหลักให้เขาก่อน ต้องหารือ กำหนดรูปแบบกันก่อน” (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ. สุรินทร์)

“พอรู้แล้วครูต้องวางแผนในเรื่องระบบการบริหาร การนิเทศติดตาม บริหารตั้งแต่ต้นปี ว่าต้นปี

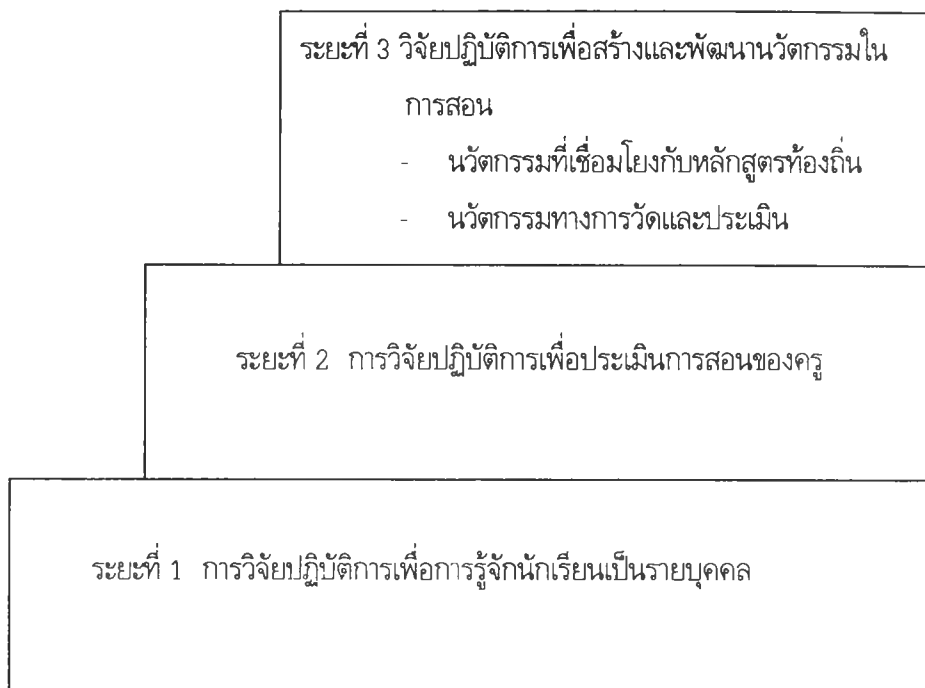
จะทำอย่างไรกัน ก็มีการเกาะติดสถานการณ์ เช่นคนนี้ทำวิจัยเรื่องนี้ก็ต้องซักถามกัน จะได้ถูกต้อง เช่นการประชุมวิชาการต้องนำมาพูดกันและให้ต่อเนื่อง ถ้าผิด ก็ต้องเชิญคณาจารย์มาช่วย จากนั้นก็ต้องมีการรายงานผล สืบปีก็สรุปรายงาน ทำวิจัยแต่ละเรื่องประสบผลสำเร็จอย่างไร พบว่าเด็กมีปัญหาอย่างไร ใช้วิธีการอย่างไรในการช่วยแล้ว เด็กเปลี่ยนแปลงอย่างไร แล้วก็รายงานผลออกมา มีแบบฟอร์มหรือผลงานประกอบใช้ได้ไหม" (ครู : การสนทนากลุ่มใน จ. เชียงราย)

1.3 การเสนอความคิดจากการพิจารณารูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ก สามารถสรุปได้ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญมองว่าควรจะลดระยะให้เป็น 3 ระยะ โดยภาพ 3 ระยะ จะส่งให้เป็นระยะที่ 3 คือ วิจัยการสร้างและพัฒนานวัตกรรมที่หลากหลายของรูปแบบนวัตกรรม ซึ่งอาจจะเป็นนวัตกรรมที่หลักสูตร หรือการวัดและการประเมินก็ได้ ให้เสนอเป็นทางเลือกสำหรับครู ซึ่งจะทำขั้นตอนไหนก่อนก็ได้แต่ความเหมาะสม

ตอนที่ 3 รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานฉบับนำเสนอ

จากการที่ได้ศึกษาจากเอกสาร และการศึกษาภาคสนามจากกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนและได้ใช้วิธีการต่าง ๆ ในการวิจัยเพื่อศึกษาค้นคว้าให้ได้มาซึ่งข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อนำเสนอให้ผู้ที่จะทำวิจัยปฏิบัติการได้นำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป ซึ่งรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาวิธีเรียนรู้ ความรู้และการจัดการเรียนการสอนของครูให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและอย่างร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้ของบุคคลที่องค์กร รูปแบบวิจัยที่นำเสนอควรเป็นโปรแกรมการวิจัยและพัฒนา มีระยะการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง 3 ระยะ คือ ระยะการวิจัยปฏิบัติการเพื่อการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ระยะการวิจัยปฏิบัติการเพื่อประเมินการสอนของครู และระยะการวิจัยปฏิบัติการเพื่อสร้างและพัฒนาวัตกรรมการสอน ซึ่งแสดงดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 10 รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (ฉบับนำเสนอ)

รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

เป้าหมายของรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมให้ครูใช้วิจัยปฏิบัติการสำหรับพัฒนาตนเอง และให้ทุกคนในโรงเรียนได้เกิดการร่วมมือกันเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงการจัดการกระบวนการเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งทุกฝ่ายในโรงเรียนต้องเข้าใจและร่วมมือกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ควรมีลักษณะเป็นโปรแกรมการวิจัย 3 ระยะดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นระยะที่ครูควรจะทำเป็นระยะแรก เพราะจะทำให้ครูได้รู้จักเด็กในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาของนักเรียน และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนได้เข้าใจสภาพปัญหา สาเหตุ จุดเด่น จุดด้อย และได้หาแนวทางเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการสอนหรือปรับปรุงแผนการสอนของครูให้ตรงกับความสนใจและความถนัดของนักเรียนมากยิ่งขึ้นและพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพเป็นรายบุคคล ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1. การสำรวจ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 ข้อมูล τυติภูมิ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บัตรสุขภาพ ใบป.02
- 1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ทั้งผู้ปกครอง สัมภาษณ์ครูที่เคยสอบสัมภาษณ์เพื่อนร่วมชั้นหรือเพื่อนสนิท บันทึก การรายงานตนเอง การเยี่ยมบ้าน การทดสอบ และการตรวจผลงาน

ขั้นตอนที่ 2. วิเคราะห์ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลที่ไปวิเคราะห์เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย ปัญหาต่าง ๆ ในตัวเด็กและจำแนกเป็นกลุ่ม เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมเป็นรายกลุ่ม หรือรายบุคคล

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษารายการนี้ เป็นการคัดเลือกหรือศึกษาเด็กที่มีปัญหาหรือมีความสามารถพิเศษ และทำการศึกษาให้ลึกซึ้งทุกแง่มุมเพื่อจะได้หาวิธีการเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนต่อไป

ระยะที่ 2 วิจัยปฏิบัติการเพื่อประเมินการสอนของครู ในการจัดการเรียนการสอนของครูประสบผลสำเร็จหรือไม่ประสบผลสำเร็จนั้นครูจะต้องไม่มองที่ตัวเด็กฝ่ายเดียวครูต้องมองที่ตัวครูเองด้วยการสอนของครูมีปัญหาอย่างไร ทำไม่เด็กจึงไม่สนใจเรียนหรือไม่เข้าใจ และระยะนี้จะเกี่ยวข้องกับแผนการสอนของครู เนื่องจากครูทุกคนมีแผนการสอนอยู่แล้ว ดังนั้นแผนการสอนที่ครูมีอยู่สามารถทำให้เด็กเรียนรู้ได้เหมาะสมหรือไม่ ครูจะต้องมีการบันทึกทั้งระหว่างการเรียนการสอนและหลังการสอนอย่างเป็นระบบ แล้วนำผลที่ได้มาสรุป ซึ่งจะส่งผลให้ครูปรับแผนการสอนและการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้

ระยะนี้จึงมีประโยชน์ที่จะช่วยให้ครูปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

วิธีวิจัย / แบบการวิจัย - การสำรวจ การทดลอง การประเมิน

ระยะที่ 3 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อสร้างและพัฒนานวัตกรรมในการสอน เป็นระยะที่ครูได้รู้จักทั้งเด็กและตนเองทำให้ครูได้รู้และเห็นปัญหาทั้งในตัวเด็กและในการจัดการเรียนการสอนแล้ว การสร้างนวัตกรรมและสื่อเพื่อมาช่วยเหลือเด็ก ซึ่งสื่ออาจเป็นสื่อที่ครูสร้างเองหรือเป็นสื่อหรือนวัตกรรมที่ผู้อื่นสร้างมาปรับใช้ได้ ซึ่งก็จะทำให้ครูสามารถพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองและใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนการสอน

การสร้างและพัฒนาสื่อและนวัตกรรมแนวทางหนึ่งที่จะให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาและช่วยพัฒนาเด็กให้เรียนรู้จากสภาพที่แท้จริงอาจต้องมีการเชื่อมโยงกับท้องถิ่น ซึ่งแนวทางหนึ่งในการสร้างและพัฒนาสื่อหรือนวัตกรรมที่ทางโรงเรียนสามารถที่จะสร้างและให้ครูในโรงเรียนได้ปฏิบัติการทำวิจัยร่วมกันก็คือ การสร้างและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหรือจัดการนำสื่อ นวัตกรรมจากท้องถิ่นมาเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนและนอกจากนั้นยังมีอีกแนวทางหนึ่งก็คือ การให้ครูผู้สอนได้สร้างนวัตกรรมทางการวัดและการประเมินเพื่อนำมาใช้ในการวัดและประเมินและเลือกใช้นวัตกรรมทางด้านการวัดการประเมินซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ได้เหมาะสมกับผู้เรียนและมีเครื่องมือในการวัดและประเมินที่หลากหลาย

แนวทางที่ 1 นวัตกรรมที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่นถือเป็นนวัตกรรมอย่างหนึ่งที่โรงเรียนได้สร้างขึ้นระยะนี้จะเป็นประโยชน์ทำให้ครูสามารถสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรได้เหมาะสมกับสถานศึกษาและชุมชน รวมทั้งให้นักเรียนได้เรียนรู้ท้องถิ่นของตนเอง ได้เข้าใจและตระหนักถึงความเป็นมาหรือลักษณะของท้องถิ่นของตนเอง

แนวทางที่ 2 นวัตกรรมทางการวัดและประเมินผล การวิจัยการวัดและประเมินผลของครูจะทำให้ครูได้เลือกรูปแบบการวัดและประเมินได้เหมาะสมกับกระบวนการพัฒนาผู้เรียนและไม่ยึดติดกับรูปแบบการวัดแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น ครูสามารถเลือกวิธีการวัดได้อย่างหลากหลาย

วิธีการ / แบบการวิจัย - สำรวจ การทดลอง

การส่งเสริมและสนับสนุน

รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนของโรงเรียนไปด้วย

1. ด้านนโยบาย

1.1 ภายนอก ก็คือมีนโยบายจากกรมหรือจังหวัดที่ชัดเจน มีโครงการหรือหน่วยงานจากข้างนอกมาเริ่มต้นหรือร่วมทำวิจัยปฏิบัติการในโรงเรียนจึงสามารถทำให้ครูดำเนินการทำวิจัยต่อไปได้

1.2 ภายใน เริ่มต้นจากการที่ครูในโรงเรียนได้ไม่รู้ ได้คิด และทดลองทำวิจัยปฏิบัติการเป็นรูปธรรมชัดเจนจนเป็นที่ยอมรับของครูแล้วเริ่มขยายผลสู่เพื่อนครูในโรงเรียนหรือเกิดจากผู้บริหารที่มีนโยบายในการให้ครูทำวิจัยกัน ซึ่งอาจจะเริ่มต้นเป็นระดับชั้นหรือทั้งโรงเรียน

2. ทีมวิจัย การทำวิจัยปฏิบัติการสามารถที่จะทำในลักษณะที่ทำคนเดียวทำเป็นทีม ร่วมมือกัน ทั้งการร่วมมือกับบุคคลภายนอกหรือบุคคลภายในโรงเรียน หรือร่วมกันทำทั้งโรงเรียน

3. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความต่อเนื่องในการทำวิจัย เช่น การจัดตารางเวลา มีสื่อวัสดุอุปกรณ์เอื้อต่อการทำวิจัย

4. ที่ปรึกษาและการนิเทศติดตาม ทั้งการนิเทศติดตามจากภายในและภายนอกที่ช่วยให้ข้อมูลที่ช่วยเหลืออันให้ครูเข้าใจปัญหาและผลการพัฒนางานสอนของครู

ดังนั้นรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ ความรู้ และการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนให้เป็นอย่างร่วมมือกันและต่อเนื่อง ซึ่งควรมีลักษณะเป็นโปรแกรมการวิจัยและพัฒนา 3 ระยะประกอบด้วย ระยะที่ 1 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ระยะที่ 2 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อการประเมินการสอนของครู และระยะที่ 3 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อสร้างและพัฒนานวัตกรรมในการสอน ซึ่งแต่ละโปรแกรมก็มีองค์ประกอบ คือ มีประเด็นในการวิจัย การดำเนินการวิจัย และการส่งเสริมและสนับสนุน ทั้งด้านนโยบาย ทีมวิจัยและปัจจัยด้านเวลา สื่อ และวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 27 รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่นำเสนอ

ระยะการวิจัย	การดำเนินการ	การส่งเสริมสนับสนุน	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
ระยะที่ 1 การวิจัย ปฏิบัติการ เพื่อการรู้จัก นักเรียนเป็น รายบุคคล	1. การสำรวจ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บัตรสุขภาพ ป.02 1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ทั้งผู้ปกครอง สัมภาษณ์ครูที่เคยสอบ สัมภาษณ์เพื่อนร่วมชั้นหรือเพื่อสนิท บันทึก การรายงานตนเอง การเยี่ยมบ้าน การทดสอบ และการตรวจผลงาน ข้อมูลที่ครูเก็บรวบรวมและรู้จักอย่างแท้จริงต้องครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย	1. นโยบายจากภายในและภายนอก 2. ทีมวิจัย - ทำเพียงคนเดียว - ร่วมกันระดับสายชั้น - ร่วมกันระดับหมวดวิชา 3. ระยะเวลา จัดตารางเวลาให้ครูมีเวลาในการบันทึกข้อมูลและดำเนินการศึกษาเด็ก และการศึกษาเด็กควรทำในระลอกก่อนหรือเปิดเทอมในระลอกแรก	- ได้รู้จักเด็กในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และการเรียนรู้ของนักเรียนของนักเรียน ได้เข้าใจสภาพปัญหา สาเหตุ จุดเด่น จุดด้อย เพื่อจะได้หาแนวทางในการวางแผนการสอนเพื่อแก้ไขและพัฒนาผู้เรียน และยังช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับธรรมชาติผู้เรียนและตามศักยภาพของแต่ละคน
	2. การวิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นภาพรวมทั้งชั้น / กลุ่ม / รายบุคคล - จำแนกความสามารถเป็นกลุ่ม / รายบุคคล/จุดประสงค์ - สรุปจุดเด่น จุดด้อยของนักเรียนเป็นรายบุคคล		- ครูได้รู้จัก และเข้าใจผู้เรียนมากขึ้น - ครูสามารถแบ่งเด็กได้เป็นกลุ่มตามความสามารถ และครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล
	- การศึกษาเฉพาะรายกรณี (case study)		- รู้จักเด็กอย่างลึกซึ้ง ทุกแง่ ทุกมุมหาวิธีการเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

ระยะการวิจัย	การดำเนินการ	การส่งเสริมและสนับสนุน	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
<p>ระยะที่ 2</p> <p>การวิจัยปฏิบัติการเพื่อประเมินการสอนของครู</p>	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์หลักสูตร - วิเคราะห์สภาพปัญหาจากการสอนโดยดูจากปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการสอน กระบวนการสอน ผลที่เกิดกับเด็กและผลงานของเด็ก - ประเมินแผนการสอน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นโยบายภายในโรงเรียน 2. ทีมวิจัย <ul style="list-style-type: none"> - ทำเพียงคนเดียว - ร่วมกันระหว่างสายชั้น - ร่วมกันระหว่างหมวดวิชา 3.ระยะเวลา <ul style="list-style-type: none"> - จัดตารางเวลาให้ครูได้ดำเนินการทำวิจัยปฏิบัติการ - การวิเคราะห์หลักสูตรควรจัดให้ทำก่อนเปิดเทอม 	<ul style="list-style-type: none"> - ครูรู้จักการสอน วิธีสอน จุดอ่อน จุดแข็งในการสอนของครู - ครูรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี
<p>ระยะที่ 3</p> <p>การวิจัยปฏิบัติการเพื่อสร้างและพัฒนานวัตกรรมในการสอน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คิดหาวิธีการ สร้างนวัตกรรม นวัตกรรมในการแก้ปัญหาและพัฒนาเด็ก 1. ครูคิดเอง 2. นำวิธีการของผู้อื่นมาปรับใช้ ลักษณะนวัตกรรมที่สร้างขึ้น ควรครอบคลุมถึงนวัตกรรมที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่นและการวัดและประเมินผลของครูด้วย - ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ <ol style="list-style-type: none"> 1. จากผู้เชี่ยวชาญ คีษานิเทศก์ และเพื่อนครู 2. ทดลองใช้กับนักเรียน - นำไปทดลองใช้ - สรุปผลการประเมินผลการใช้นวัตกรรมโดยแสดงให้เห็นว่ามีความสำเร็จอย่างไร ปัญหาที่มีหมดไปหรือไม่ หรือพบปัญหาใหม่จากการใช้นวัตกรรม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นโยบายภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน 2. ทีมวิจัย <ul style="list-style-type: none"> - ทำเพียงคนเดียว - ร่วมกันระหว่างสายชั้น - ร่วมกันระหว่างหมวดวิชา - ร่วมมือกันทั้งโรงเรียน - ร่วมมือกับหน่วยงานข้างนอกหรือชุมชน 3. ระยะเวลา <ul style="list-style-type: none"> จัดตารางเวลาให้ครูได้มีเวลาในการสร้างและพัฒนานวัตกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำให้ครูสามารถพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองและใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนการสอน - ครูสามารถวิเคราะห์หลักสูตรและสามารถเชื่อมโยงหลักสูตรท้องถิ่นเข้ามาในการจัดการเรียนการสอนได้ - สามารถสร้างหลักสูตรท้องถิ่นได้เหมาะสมกับผู้เรียน สถานศึกษาและชุมชน - เลือกรูปแบบการวัดและประเมินได้เหมาะสมกับกระบวนการพัฒนาผู้เรียนและไม่ยึดติดกับรูปแบบการวัดแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น ครูสามารถเลือกวิธีการวัดได้อย่างหลากหลาย